

På broen mellem skygge og lys

05. feb 2010 00:00 Jesper Kongshaug er prisvindende og internationalt anerkendt lysdesigner. Lys har stor betydning for trivslen. Men det er i skyggen, vi reflekterer

Af Roberta Montanari

Vintersolen står horisontalt på Amagers nedslidte industribygninger. Bygningernes gule, sneens hvide og himlens blå står klart på denne nådige solskinsdag, hvor Jesper Kongshaug tager imod i glasdøren. Vi bevæger os op ad trappen til Hotel Pro Formas kreative hi. Han er i gang med at lave endnu et projekt – blandt mange – for den anerkendte danske teatergruppe. Her kan vi tale uforstyrret, forklarer han.

Og uforstyrret, fornemmer man, har han brug for at være. For at samle tanker og forme ordene, der synes at komme fra bagom hverdagens travlhed og jag. Ordene kommer drypvis, velovervejet og sikkert. Kristeligt Dagblad er her for at få en guidet tur i hans personlige lysunivers, der omfatter lysdesign i teater, opera, film og tv, arkitektur og installationer i byens rum. Hvilket forhold har han til lys? Hvordan arbejder han med det? Og hvad gør det ved ham?

Hvordan begyndte din interesse for lys?

– Jeg husker mig selv som en glad, optimistisk knægt, der løb rundt og tog sorthvid film. Det gjorde jeg en del som dreng. Jeg var 11 år, og det var året før, min mor døde. Jeg optog lyset igennem et rør, jeg optog en svanes spejling på en sø, skyggerne fra et pæretræ og min lillebror gennem et rør. Jeg fangede de her grafiske ting med en umiddelbar glæde og fascination af lyset.

Året efter, da min mor døde, skete et skift. Jeg fik brug for lyset i en mere metafysisk eller religiøs betydning. Jeg var 12 år og vidste, at min mors død var nært forestående. Jeg var i klasseværelset den dag og ville ikke vide det, der var ved at ske. Jeg husker, at solen strålede på en særlig måde og gav himmelen et specielt skær. Jeg spurgte læreren, hvad klokken var. Senere fandt jeg ud af, at min mor var død netop på det tidspunkt. Den oplevelse, jeg havde med lys omkring min mors død, har jeg kunnet genkende i senere alvorlige stunder, hvor livet får en særlig glans, og lyset bringer en højere mening med sig. Man kan sommetider samle sit kaotiske liv i lyset. Så før jeg begyndte at arbejde professionelt med lys, har jeg beskæftiget mig emotionelt med det.

Sådan forklarer Jesper Kongshaug sin tilgang til lys, og denne eftertænksomme følsomhed går igen i hans arbejde. Han har et stærkt personligt forhold til naturens lys som "en stærk sansning, som går ud over det, ord kan sige". Det er længslen efter universel skønhed sammen med teknisk nysgerrighed ved at sammensætte lys, så det opleves autentisk i forhold til situationen, som er drivkraften i hans arbejde, fortæller han.

Links

[link](#)

Jesper Garde Kongshaug

Født 1956 på Frederiksberg. Student fra Aurehøj Gymnasium 1974. Belysningsmester på blandt andet Bristol Teater, Aveny Teateret og Dr. Dantes Aveny. Freelance lysdesigner fra 1995. Bestyrelsesmedlem i blandt andet Dansescenens Kunstneriske Råd og Sammenslutningen af Danske Scenografer. Tildelt Initiativprisen af danske teateranmeldere og Weber-lysprisen. Har lavet lys på en lang række internationale forestillinger og arkitektoniske installationer. I 2000 gift med Majken Kongshaug, med hvem han har to børn.

Hans egen historie bragte ham tidligt ind på den københavnske teaterscene som byens yngste belysningsmester. Som blot 22-årig indtog han stillingen på Bristol Teater efter at være droppet ud af sine ingeniørstudier. Forud gik en årrække med rejser, arbejde og kurser i USA, Stockholm, London og Japan i lyd og lys, som han arbejdede parallelt med, inden den fulde satsning på karrieren som lyssætter.

Jesper Kongshaug finder netop slægtskab mellem lys og musik, som begge kan sætte gang i associationer og bringe én videre. For hverken i lys eller musik kan der være indbygget modstand eller ironi, forklarer han. Man kan ikke intellektualisere eller analysere, men må bare sanse det. Som en poetisk kilde til en dybere, usagt, forståelse af tilværelsen. Ifølge lysdesigneren har lys den egenskab, at det er naturligt sorgbearbejdende.

– Engang var jeg på skiferie og fik en dårlig nyhed. Jeg besluttede at droppe solbrillerne, og det viste sig at være en kæmpe hjælp, som fik mig til at overkomme en enorm tristesse. Der er grundlæggende forskel på at stirre ind i et punkt af lys og at se over vidstrakte flader af lys som strande og snelandskaber. Punktet blænder dig. Det er fladerne, som gennemlyser hver en krog i en, der kan bringe tankerne fremad. Det er ingen mirakelkur, men en troværdig måde at bearbejde modstand i sig selv på.

For lyset tvinger os tilbage til nuet og dets nærvær, mener Jesper Kongshaug. Til dér, hvor der handles uden fikumdik. Når forestillingen er slut, tændes lyset, og skuespilleren er igen sig selv. Selvom de fleste af os er ubevidste om det, bruger vi hele tiden døgnets naturlige rytme i en vekselvirkning mellem udtryk og refleksion, ageren og hvile, forklarer han.

– For de fleste er lys udtryk for noget godt. Med mørket er det mere individuelt. Hvilket forhold har man til mørke, hvad har man mødt i det? Mørket åbner for bevægelsen i tid, til fortid og fremtid. Det er i skyggen, vi aflæser, hvor lyset kommer fra. Dér reflekterer og forstår vi andre ting end i dagslyset. Mørket gemmer både drømme, mareridt og længsler. Nogle bliver bange for det, andre søger ly i det. Vi er jo startet i mørke, i livmoderen. Og når vi mærker et tryk på huden, som under dynen, giver det tryghed. Men når vi står frit i mørket, mister vi orienteringen. I tomheden er mørket angstprovokerende.

Jesper Kongshaug nævner Hotel Pro Formas "Operation: Orfeo", som han har lavet lys på, og som på tiende år spiller på teatre i udlandet. Her mødes publikum af et totalt mørke – blot lyd – de første 20 minutter af forestillingen, hvor Orfeo stiger ned i underverdenen. Og mørket nulstiller langsomt – og med en vis modstand, fortæller han – folks indre flimmer, billeder og minder. Mørket bliver meditativt og transformerende. Siden kommer 20 minutters monokromatisk gult genskær – som et vågelys over dødens rige. Og til sidst er der 40 minutters lyssætning, som bringer virkeligheden tilbage hos de levende.

Et andet eksempel på Jesper Kongshaugs måde at arbejde på er fra Wagneroperaen "Parsifal". Tempelriddere holder en okkult ceremoni, der belyses med laserstråler. Med krystalglas oplyses deres ansigter nedefra, de flimrer som i et hologram, der både er og ikke er. Lyset er dramatisk og uhyggeligt. Men i forestillingens slutning bliver religiøsitet sand. Gud dukker op.

– Jeg spurgte mig selv, hvordan jeg kunne vise en ægte religiøs oplevelse i

forhold til en okkult. Og kom frem til, at når Gud virkelig dukker op, bliver dramaet nedtonet. Derfor lavede jeg et varmt, udramatisk lys, som lyste over alle på scenen. Folk samledes, her kunne de alle se hinanden, færdes i fred og være sammen i kærlighed. På den måde blev klimakset næsten et antiklimaks, fortæller Jesper Kongshaug.

Det er for ham vigtigt, at belysning til en forestilling er troværdig og autentisk i forhold til den tekst og musik, den skal kommentere. For når vi tror på det, vi ser, tror vi også på det, vi hører, og så bliver situationen troværdig i forhold til ens eget liv, forklarer han.

Når talen falder på arkitektur, som Jesper Kongshaug også beskæftiger sig med, bliver ordene mere nøgterne.

– I arkitektur er der ingen psykologisering af lyset. Her er den rene sansning af lysets udseende og funktion. Lyset indgår i et rumligt hierarki af vægge, loft, lysåbninger og kunstige lyskilder. Og et vigtigt princip for mig er, at disse hierarkier respekteres og overholdes. Jeg synes ikke om, at man for eksempel plastrer loftet til med lys, som næsten overtager loftets funktion. Lys er lys, og rum er rum. De skal kommentere hinanden, men ikke halvt overtage hinandens rolle, understreger lysdesigneren.

Hvad skal lys, hvad er dets rolle?

– Som midterste bror ser jeg mig selv som brobygger og formidler. Lyset skal spille en aktiv og konstruktiv, men ikke nødvendigvis støjende rolle. Dét er lysets særlige egenskab. Lys skal ikke overtage den genstand, den lyser på, men forme og kommentere den. Det gensidige hierarki mellem lyset og det, det skinner på, skal overholdes.

livogsjael@kristeligt-dagblad.dk

Rosengården 14 • 1174 København K • Telefon: 33 48 05 00 • Abonnement: 33 48 05 05 • Annoncer: 33 48 05 00 • [Send mail](#)

© Kristeligt Dagblad - læs mere om ophavsret her • [Beskyttelse af personoplysninger](#)